

„POVĚZ MI, S KÝM ZACHÁZÍŠ, A JÁ TI POVÍM, kdo jsi,“ praví se o člověku; ta průpověď by mohla platit i o celém obyvatelstvu. „Povězte mi, s čím se bavíte, a já vám povím, jací jste.“ – V kterém městě jsou vyšší zábavy oblíbeny, může se s jistotou o něm soudit, že chová vzdělané obecnstvo, které se nestará jen o tělo, ale i o duši. Těší mne tedy, že mohu takovou potěšitelnou zprávu i o zdejším městě podat. Na sv. Štěpána byla od čtenářské společnosti hudebno-deklamatorní akademie dávána; od leta to již druhá. První byla na sv. Václava držána, a že našla zábava taková obliby, uspořádala se druhá. Nejdříve se zpíval Jelenův čtvero zpěv „Ó vítej nám“, nato čtla paní N. Tylovu deklamovánku „Slze vlastenek“, p. P. zpíval „Touha“ od Jelena a p. Šnábel „Na vlast“ od Boieldieu’ho; potom následovaly variace na tému z Normy od Hüntena, přednášeny na fortepiano od sleč. Blätterbauerové, píseň „Doorávám, dokonávám“ od Škroupa, zpívaná od p. P. a „Hněv“ od p. Šnábla. Kposledu četl p. P. „Staří mudrcové, noví blázni“, a zpívalo se „Vše jen ku chvále“. Nejvíce obliby došly písni „Doorávám, dokonávám“ a „Hněv“, kterouž poslední p. Šnábel velmi zdařile přednášel. Obě se musely opakovat; oblíbenému skladateli obou čtení se dostalo hojného potlesku. Všickni se přičinili, seč byli, by obecnstvu příjemný večer způsobili, což se jim také až *na někoho* podařilo, jemuž se lépe pimprlová komedie líbí než vyšší zábava. Avšak ani hana ani chvála od toho pána vyřčena není tak důležitou, aby v něčem rozhodla. – Přes rok, co tu čtenářská společnost založena (jak již v Novinách o ní povědíno), a vždy se

větší a zlepšuje, jen to by bylo k přání, aby se její knihovna nejen členům, ale i pro všeobecnost přístupnou stala, neboť by se mohlo společnosti soběctví předhodit. Avšak doufáme, až se všeobecné účastenství vzbudí a knihovna tak vzroste, by všem žádostem vyhověla, že se i to naše přání vyplní. Ti největší boháči nenechávají kapitál mrtvě ležeti, by jim úroky nenesl, a my ubozí, ježto bychom každý zlatý na deset percent půjčovati měli, chtěli bychom jej do truhel uložit! – Co jsou knihy než kapitál, uložený mezi lid, z něhož jich osvěta úroky platí? – Není dost na tom, když si knihu koupíš, přečteš, pěkně svázat dáš a do schránky uložíš, to je luxus, a ten se musí odložit na dobu, kde žádného prosícího ve vlasti nebude; sice by se nám vedlo jako boháčovi, který s přeplněného stolu chudému Lazaru několik drobtů hodil. „Poučujte, milujte a pomáhajte si vespolek,“ učil velký reformátor pokolení lidského! –

Že lid zde rád čte, o tom jsem přesvědčena; a že se čím dále tím více kněh kupuje, o tom svědčí oučtovní kniha zdejšího kniháře, který spolu kněhkupcem je. Nejvíce obliby mezi obecným lidem nachází Pražský Posel; odebírání se ho 25 exemplářů, a nikdo by si nestěžoval, kdyby i dvakrát za měsíc vycházel.

Těž velká potřeba zdejšího města byla by opatrovna. Ovšem se namítá nedůstatek peněz k potřebnému kapitálu, ale což by se nedalo docílit pevnou vůlí, vytrvalostí a srovnalostí? Vždyť i menší města již ten blahoplodný ústav zřídila a čím? Hraním divadel, dáváním akademií, sbírkami a příspěvky šlechtných lidumilů. A nedalo by se to i v královském zdejším městě, které okolo 7000 obyvatelů počítá, docílit? Tuším, že ano. – Zámožnější měšťané, kteří mají více malých dítek, drží k nim třebas dvě služky, by na ulici k úrazu nepřišly a nepřekážely. Chudší je musí nosit a vodit s sebou, nechtějí-li, aby k úrazu přišly, a tudy jsou z práce vytrhováni. Docela chudí je

odevzdají buď starším dětem, buď je zamknou, jsou-li pak příliš starostliví a nemají-li je komu odevzdat, ani s sebou vzít je nemohou, musí se zbavit výdělků. Kdyby opatrovna byla, ušetřil by začasťe bohatší měšťan děvečku, jiný by mohl buď k řemeslu, buď k hospodářství směle hledět, nebyv vytrhován starostí o děti; docela chudý by mohl směle po svém výdělku jít, maje dítky dobře opatřené. To jsou některé materiální výhody, které rodičům z opatrovny vyplývají, avšak mnohem důležitější je účinek na mravní vzdělání dítek.

Jakých řečí slyší dítě mezi čeládkou, od služek, jimž po celé dny na péči zůstává! Je-li z padesáti jedna tak rozumná, aby utajila před dětmi slov, které mu nanejvýš škodnými bývají; ba není-li na sta příkladů, že děti od nezdárných čeledínů docela zkaženy byly? Chudší rodiče jsou zase prací zaměstnáni, aby dítě hned od nejoutlejších let k dobrému pěstovali a na ně takový zřetel měli, by nic čistou jeho duši neposkvrnilo. Někteří, a těch je velká část, suroví a nevzděláni jsou, a v čem sami vzrostli, k tomu zase děti své vychovávají, nemohouce ani rozvážit, jak trestuhodni jsou. A což teprv ta nejchudší třída rodičů? Nejsou-liž mezi nimi vrahové svých dětí? Či to není horší než vražda, když učí dítě hned v útlé mládí tuláctví, lži a všelikým úskokům, když vtlačí v mladistvou čistou duši, která je bělí nad liliový list, špinavým dotknutím černé znamení opovrženosti a hanby? Komu by se srdce nesevřelo, když pohlédne na dítě, jemuž z očí zkaženost hledí a z úst nestydatá slova plynou, poupě to, v jehož srdci ošklivý hmyz sedí a lupínek po lupínku užírá? Takové ubohé děti aspoň poněkud škodlivému vplyvu ujdou, když mají příležitost denně užitečným věcem se učit, Boha znát se naučí a dobré od zlého rozeznávat. A jaká by to musela být půda, aby se v ní ani zrnka neujalo a nevzešlo? V opatrovnách není učení tak suché jako v jiných školách, že se dětem zne-

chutí, do opatrovny děti rády chodí a s radostí se učí, ba vím, že i na jídlo zapomínaly a večír domů nechtívaly. Které dítě by jen dvě léta do opatrovny chodilo, jistě v první a druhé třídě po dvou rocích nebude sedět, jak se to obyčejně děje.

Než muselo by se dříve veškeré obyvatelstvo o zřízení ústavu toho poučiti, neboť kolika je povědom? – Já bych myslila, kdyby se toho duchovní správce ujal, že by se jistě ústav ten brzy v skutečnost uvedl. Kdo má největší vplyv na lid, než duchovní? – Slovům svého duchovního by každý bez pochybnosti uvěřil a s radostí dle nich se řídil. A vždyť je vychování mládeže ta nejsvětější povinnost jak rodičů, tak duchovního pastýře, nebylo by to tedy nepatřičné požadování.

Co se týče okolních vesnic, nechte se nikde pilněji než v Medákově. Toho zásluhu má J. K., tamější selský synek, který by mohl mnohým za vzor sloužit. Má velmi zdravý bystrý rozum, dobře, někdy i důkladně zná posoudit jak lidi, tak společenské a vlastenecké poměry a literární práce, jež on si pilně čísti dává, neboť je ubohý na obě oči zraků zbaven. On nechodil jen doma do školy, a v pozdějších letech, když trávil nějaký čas u příbuzných v Plzni, chodíval do nedělních přednášek pana profesora Smetany. České i německé gramaticy učil se pouze z předčítání, a to proto, aby mohl listy, které známým psát dává, písari, který by pravopisně psát neuměl, dobře diktovat.

I v hudbě se velmi dobře zná a chlapce v ní vyučuje. Hraje několik nástrojů, nejraději však hraje varhany a troubí na lesní roh; také již všelicos skládal. Lid vesnický si jej velice váží a miluje, a proto také, když je ke čtení měl, rádi uposlechlí; nejvíce se shromáždují u jeho otce, kde někdy až přes půlnoc čtou. On sám za peníze, které za vyučování hudbě a za hraní při muzikách dostane, kupuje knihy a noty. Obec chtěla od nového roku Noviny a

Včelu držet, nevím, stalo-li se to. Pražského Posla a Poutníka mají. Povídal mi také jednou K., že slídí po starožitnostech jak písemných, tak hmotných, na něž lid zdejší málo dbá. U Kouta našel sedlák šíp z mosazu, na němž byly slova vyryté, kteréžto však nikdo přechísti neuměl; K. se to nedověděl, až byl šíp ve dva svícny změněn. Často vyorávají sedláci kusy zbraně (žižkovské, jak říkají), ale když se nedá k ničemu upotřebit, zahodí se. Jakž pak by si to mohli pomyslit, že se staré věci hledají, když jim to žádný nepoví?

Mnoho bych mohla ještě o K. napsat, kdybych se nebála jeho skromnou mysl urazit. Dokládám ještě jednou, že by mohl mnohým za vzor sloužit, kterým Bůh větších prostředků k účinkování popřál a k snadnějšímu vzdělání dvě zdravých očí, kterými nechtějí však viděti, co se okolo nich děje.